

УДК 338.48:338.46:339.9:338.242

JEL L83, F63, O18, Z32

DOI <https://doi.org/doi.org/10.33111/sedu.2024.55.083.096>

Мазур Володимир Степанович*

Галько Оксана Василівна**

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ: ЯКІСНА ОЦІНКА ТА ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Анотація. У статті розкрито якісні параметри розвитку туристичної індустрії, яка є яскравим проявом глобалізаційних процесів. Критично охарактеризовано підходи до трактування поняття «туризм» у вузькому та широкому розумінні. Авторами запропоновано визначати сферу туризму як організаційну систему кластерного типу. Сформовано оригінальний підхід до структуризації досліджуваної індустрії. На основі узагальнення результатів досліджень європейських науковців визначено глобальні тенденції розвитку туристичної індустрії.

Ключові слова: туризм, глобалізація, культура, індустрія, кластер, економічний розвиток, туристичні продукти.

Вступ. Сучасне суспільство переживає значні зміни, які зумовлені зростанням взаємозв'язків і взаємозалежностей між різними країнами, народами та культурами. Цей процес, відомий як глобалізація, охоплює численні сфери соціального життя та трансформує світ у єдиний соціальний простір, у якому інтенсивно розвиваються комунікації, економічні зв'язки та культурний обмін. Туризм є одним із найпомітніших проявів глобалізаційних процесів, особливо в кінці ХХ — на початку ХХІ століття. Він не лише відображає глобальну взаємодію, а й сприяє культурному зближенню, обміну досвідом та формуванню нових соціальних зв'язків.

Наукові дослідження розвитку світової туристичної індустрії викликають значний інтерес серед учених різних країн. Деякі з них зробили важливий внесок у цю галузь, досліджуючи різноманітні аспекти туризму. Серед таких дослідників можна виокремити: Н. Алешугіна, Г. Андрєєва, З. Атаманчук, М. Афанасьєв, Л. Гонтаржевська, А. Грянило, Р. Драпушко, І. Журба, В. Зайцева, М. Зубрій, В. Кифяк, А. Клейменов, П. Коваль, О. Корнієнко, Т. Козирєва, С. Кравченко, О. Лук'янченко, О. Любіцева, Л. Мальська, Н. Мацур, А. Парфіненко, Л. Побоченко, Б. Сергєєв, І. Смирнов, Л. Устименко, В. Худо, О. Шуплат, та інші, які зробили вагомий внесок у розвиток індустрії туризму своїми

* **Мазур Володимир Степанович** — канд. екон. наук, доцент, професор кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2980-7954>, email: mazur_volodymyr@ukr.net

** **Галько Оксана Василівна** — аспірантка кафедри міжнародного туризму і готельного бізнесу, Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1962-8119>, email: oksana.galko3009@gmail.com

науковими працями. У їхніх дослідженнях широко розглядаються основні аспекти туризму, зокрема теоретичні засади, сучасний стан, проблеми розвитку туризму в світі, а також його потенціал.

Проте, попри існуючі дослідження, актуальність теми розвитку світової індустрії туризму полягає в необхідності глибшого розуміння її структурних складових, а також у вивченні впливу глобалізаційних процесів на розвиток цього сектору. Зокрема, потрібно дослідити вплив зовнішніх чинників на туристичні потоки та їхні економічні наслідки. Дослідження цієї теми дозволить не лише проаналізувати сучасний стан туристичної індустрії, а й визначити перспективи її розвитку в умовах глобалізації та сучасних викликів.

Постановка завдання. Глобалізація, як один з основних факторів розвитку сучасного суспільства, охоплює різні сфери життя, включаючи економіку, культуру, політику та технології. В умовах зростаючої взаємозалежності країн, туризм стає важливим елементом світової економіки, що створює умови для розвитку міжнародних відносин і забезпечує значний економічний внесок у ВВП багатьох держав. Відповідно, це явище потребує детального дослідження з урахуванням сучасних підходів і наукових методів.

Метою даного дослідження є аналіз сучасних тенденцій розвитку індустрії туризму в умовах глобалізації, а також вивчення її впливу на соціально-економічні процеси у світі. Особлива увага приділяється оцінці структурних змін в індустрії туризму, викликаних пандемією COVID-19, та визначенню перспектив розвитку галузі у постпандемічний період.

Для досягнення поставленої мети вирішено ряд завдань: визначено основні тенденції розвитку туризму на глобальному рівні, проаналізовано статистичні дані про міжнародні туристичні потоки; здійснено оцінку впливу пандемії COVID-19 на індустрію туризму, зокрема на її ключові сектори, такі як авіаперевезення, готельний бізнес та культурно-розважальні послуги; проаналізовано взаємозв'язок між розвитком туризму і процесами глобалізації, зокрема вплив туризму на культурну взаємодію та економічні відносини між країнами; досліджено структуру та особливості функціонування туристичних кластерів як комплексних організаційних систем у різних регіонах світу; окреслено перспективи розвитку міжнародного туризму в постпандемічний період з урахуванням нових тенденцій і змін у туристичних потребах споживачів.

Для досягнення поставлених завдань було використано такі методи: аналіз та синтез — для вивчення наукових підходів до туризму, його структури та впливу глобалізації; статистичний метод — для виявлення кількісних даних про міжнародні туристичні потоки та оцінки впливу пандемії COVID-19 на індустрію; метод кластерного аналізу — для встановлення взаємозв'язків між компонентами туристичної індустрії та ефективністю кластерів.

Загалом, дослідження спрямоване на комплексний аналіз розвитку індустрії туризму в умовах глобалізації з урахуванням її впливу на соціально-економічні процеси у світі.

Результати. Сучасне суспільство надзвичайно активно розвивається за рахунок зростання взаємозв'язків та взаємозалежності різних країн, народів і культур. Цей процес, що охопив різні сфери суспільного життя у всьому світі, отримав у сучасній науці назву «глобалізація». Розвиток процесів глобалізації пов'язаний із формуванням і зміцненням різноманітних мереж соціальних, політичних та економічних комунікацій, що охоплюють увесь світ і перетворюють його у «єдиний соціальний простір».

Туризм став одним із найвиразніших проявів цих процесів у кінці ХХ — на початку ХХІ століття. Переміщення людей з однієї країни до іншої не лише відображає глобальну взаємодію, але й сприяє зближенню культур, обміну досвідом та розумінню різноманітності нашого світу.

Туризм — це комплексне та багатогранне явище, для розуміння та опису якого потрібен погляд з позицій різних наукових дисциплін.

Відповідно до Закону України «Про туризм» туризм визначається як тимчасовий виїзд особи з місця проживання для відвідування оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових або інших цілей, при цьому особа не здійснює оплачувану діяльність у місці, куди вона подорожує [1].

А. Клейменов та Б. Сергеев пропонують два підходи до трактування: у вузькому розумінні, туризм — це форма активного відпочинку, яка включає подорожі, екскурсії, походи, спортивні заходи. У широкому розумінні — це економічна галузь, що впливає на зайнятість населення, збільшення фінансових надходжень та формування туристичного ринку [2, с. 62].

Структура сфери туризму складається з певної організаційної системи, яка представлена у вигляді кластеру, оскільки вона включає різноманітні компоненти, що мають глибокі взаємозв'язки між собою (рис. 1).

У цій системі ключовими елементами туристичних кластерів є:

- сфера надання послуг — готелі, мотелі, гостьові будинки, кемпінги, ресторани, кафе, розважальні заклади тощо;
- транспортна інфраструктура — авіалінії, автобусні та залізничні перевезення, місцевий транспорт, таксі, автопрокат;
- місця та об'єкти — пам'ятки, природні парки, музеї, архітектурні та історичні пам'ятки, пляжі, гірські курорти тощо;
- маркетинг та реклама — просування туристичних пропозицій, інформаційна підтримка, рекламні кампанії;
- людські ресурси — кваліфікований персонал в галузі гостинності, екскурсоводи, перекладачі, спеціалісти з обслуговування тощо;
- інфраструктура й середовище — технічна підтримка, комунікації, безпека, управління відходами, комфортне середовище для туристів;
- співпраця і партнерство — взаємодія між підприємствами, урядовими установами, громадськістю та місцевими жителями для створення сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії.

Рис. 1. Інтегральна схема типового туристичного кластеру

Джерело: наведено за [3]

У 1970-х роках світ пережив екстенсивне зростання потоку туристів, а туристична сфера опинилась під впливом різних суспільно-політичних чинників. Цей період відзначився тим, що туризм, який раніше сприймався як сфера задоволення потреб подорожуючих людей, перетворився на повномасштабну індустрію.

Серед науковців ряду європейських країн триває дискусія щодо класифікації компонентів індустрії туризму. Деякі з них відрізняють індустрію туризму від індустрії гостинності. Згідно з цим підходом, індустрія туризму складається з підприємств, що спеціалізуються на організації та продажу туристичних продуктів, екскурсійних бюро, а також галузей розваг. З іншого боку, індустрія гостинності включає послуги, пов'язані з розміщенням та харчуванням, які надаються під час подорожей. Це означає, що індустрія гостинності об'єднує сфери, що надають послуги, які супроводжують організацію та проведення подорожей [4, с. 31]. За таким підходом, індустрія туризму фокусується на туристичних продуктах та послугах, пов'язаних з організацією подорожей, тоді як індустрія гостинності стосується послуг, пов'язаних зі збереженням та комфортним перебуванням під час подорожей.

Білогіла О. визначає туристичну індустрію як господарський комплекс міжгалузевого характеру, який спрямований на виробництво та реалізацію товарів і послуг, спрямованих на задоволення різноманітних потреб населення у відпочинку. Ці продукти та послуги призначені для організації дозвілля та відпочинку, і під час їхнього споживання споживачі отримують комплексні послуги, пов'язані з туристичним відпочинком [5].

Коваль П. Ф., Алешугіна Н. О., Андрєєва Г. П. визначають туристичну індустрію як складну та динамічну галузь економіки. Ця галузь включає різноманітні виробничі та невиробничі види діяльності, спрямовані на виробництво товарів та надання послуг туристичного призначення. Їхній підхід підкреслює формування турпродукту, тобто комплексу продуктів та послуг, які спрямовані на задоволення потреб та очікувань туристів під час подорожей та відпочинку [6, с. 78].

У визначенні Любіцевої О. О., туристична індустрія описується як міжгалузевий господарський комплекс, який представляє собою інтегровану систему галузей, виробництв і видів діяльності. Ці суб'єкти є об'єднаними спільною метою та суспільним призначенням, яке полягає у задоволенні потреб населення у проведенні дозвілля та відпочинку під час подорожей. Основним завданням цієї індустрії є створення та реалізація туристичного продукту, який відповідає очікуванням та потребам туристів [7].

Визначення Драпушка Р. описує туристичну індустрію як сукупність виробництв різних галузей господарства, а також закладів культури, освіти та науки. Ці сектори діяльності спільно створюють матеріальну базу для розвитку туризму. Крім того, вони забезпечують підготовку кадрів, виробництво, реалізацію та споживання туристичного продукту. Такий підхід враховує комплексний характер туристичної галузі, її зв'язок з різними сферами економіки та культурно-освітніми закладами для підтримки та розвитку туристичної індустрії [4, с. 31].

Наведені підходи дають підставу стверджувати, що українські вчені зосереджують увагу на комплексності та інтегральній міжгалузевій взаємодії в контексті туристичної індустрії

Результати вивчення різних підходів вітчизняних і зарубіжних науковців до дослідження суті індустрії туризму відкрили глибші погляди на цю проблематику і дозволили сформувати оригінальне уявлення про складові туристичної індустрії (рис. 2).

Інтеграція індустрії туризму з соціальними та виробничими сферами робить туризм каталізатором суспільно-економічних процесів.

Функціональна «гнучкість» туризму тісно пов'язана з іншими галузями економіки, що призводить до використання різноманітних підходів та методів у дослідженні теоретично-практичних основ туризму. Це дозволяє краще зрозуміти умови, причини, рушійні сили, механізми та закономірності функціонування туризму. Однак це також ускладнює відображення загальних тенденцій та сутності туристичної індустрії.

Рисунок 2. Складові індустрії туризму

Джерело: складено авторами на основі [4; 6; 7]

У сучасних умовах глобалізації індустрія туризму стає все більш важливою, що підкреслює її статус однієї з перспективних галузей у світовому експорті. Річні темпи зростання світової туристичної індустрії в середньому складають близько 5 %. За даними UNWTO до 2022 року туристична галузь приносила приблизно 10 % від загального світового доходу і забезпечувала кожне десяте робоче місце на планеті безпосередньо або опосередковано [8].

Однак світова криза, спричинена пандемією COVID-19, а також зростання політичних, соціальних і військових конфліктів у деяких регіонах, суттєво вплинула на економіку туристичного сектора. Це призвело до негативних наслідків для всіх учасників туристичного бізнесу (туристичних операторів, туристичних агентств, перевізників, готельєрів, рестораторів тощо).

Згідно з новими даними UNWTO на 2022 рік більш як 900 мільйонів подорожуючих здійснили міжнародні поїздки — це вдвічі більше, ніж у 2021 році, хоча це все ще становить 63 % від рівня до початку пандемії. У всіх світових регіонах спостерігається помітний приріст міжнародних туристів. На Близькому Сході зафіксовано найвищий ріст, оскільки кількість прибуттів (international tourist arrivals — один із ключових показників стану туристичної галузі у світі) зросла до 83 % від рівня до початку пандемії. У Європі ця цифра майже досягла 80 % від попереднього рівня, прийнявши 585 мільйонів відвідувачів у 2022 році. Африка та Америка відновили приблизно 65 % свого попереднього потоку відвідувачів до пандемії, тоді як Азія та Тихоокеанський регіон досягли лише 23 %, через сильний вплив пандемії та пов'язані з нею обмеження, які почали знімати лише останнім часом.

Перший світовий туристичний барометр UNWTO за 2023 рік відображає показники за регіонами та розглядає кращі результати 2022 року, включаючи кілька напрямків, які вже відновили рівень відвідуваності до рівня 2019 року [9].

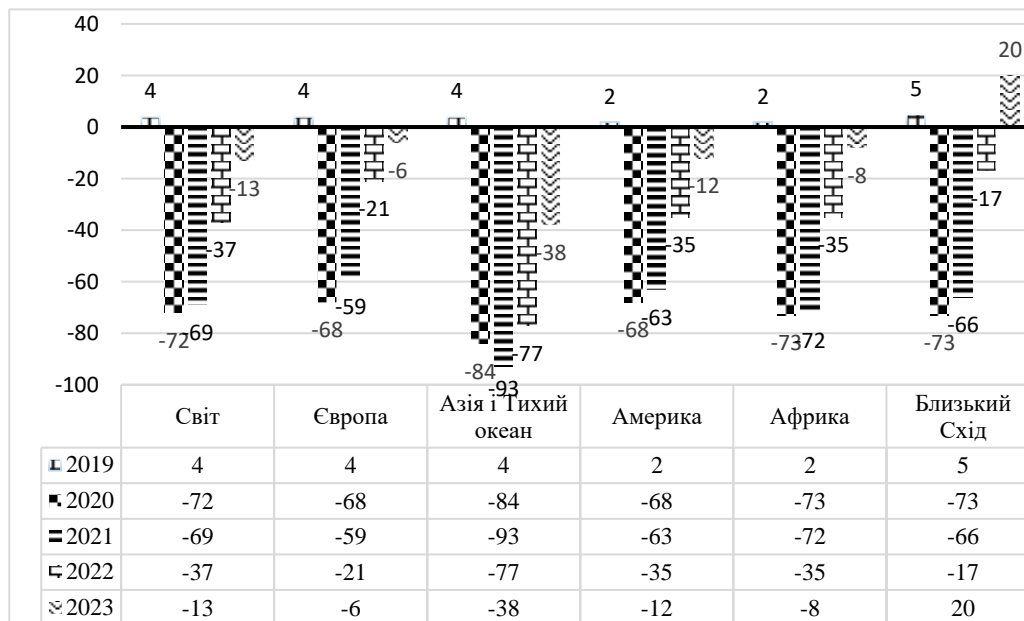

Рисунок 3. Міжнародні туристичні прибуття, світ і регіони, %

Джерело: наведено за [9].

Згідно з даними UNWTO у 2022 році індустрія туризму відновилася майже до рівня перед пандемією. У 2023 році міжнародний туризм продовжив свій розвиток завдяки накопиченому попиту, особливо з Азії та Тихоокеанського регіону. Це підтверджують результати опитування Групи експертів UNWTO, де 72 % респондентів прогнозують значне зростання індустрії туризму у 2023 році. Однак більшість фахівців (65 %) також вважають, що міжнародний туризм повернеться до рівня 2019 року не раніше 2024 року. Згідно сценаріїв UNWTO на 2024 рік, кількість міжнародних туристів може досягти від 80 % до 95 % рівня до пандемії, особливо в Європі та на Близькому Сході.

Розвиток міжнародного туризму сприяє розвитку економічної інфраструктури країни та сприяє зміцненню мирних процесів. Тому важливо розглядати міжнародний туризм як фактор, що сприяє взаємовідносинам між країнами. Спираючись на звіти провідних компаній світового рівня, таких як Mastercard (Mastercard Global Destination Cities Index, 2021) і Euromonitor International (European Cities Marketing Benchmarking Report, 2021), був складений рейтинг найбільш відвідуваних міст у світі у 2022 році (табл. 1).

Таблиця 1

НАЙПОПУЛЯРНІШІ ТУРИСТИЧНІ НАПРЯМКИ В СВІТІ У 2022 РОЦІ

Ранг	Місто	Країна	Кількість іноземних туристів, млн осіб
1	Гонконг	Китай	26,6
2	Бангкок	Таїланд	21,2
3	Лондон	Великобританія	19,2
4	Сінгапур	Сінгапур	16,6
5	Макао	Китай	15,4
6	Дубай	ОАЕ	14,9
7	Париж	Франція	14,4
8	Нью-Йорк	США	12,7
9	Шеньчжень	Китай	12,6
10	Куала-Лумпур	Малайзія	12,3

Джерело: [10]

Лідером за кількістю відвідувачів у світі у 2022 році став Гонконг. Цей вражаючий мегаполіс, розташований у південно-східній частині Китаю, приймає понад 5 мільйонів туристів щорічно, випереджаючи свого найближчого конкурента — Бангкок, який досі довго утримував перше місце. Експерти прогнозують, що цей один із найбільших фінансових центрів світу буде відвідуватися не менше ніж 31 мільйоном людей протягом кількох років, а до 2025 року ця цифра підніметься до 44 мільйонів.

Лондон є найбільш відвідуваним містом у Європі серед інших європейських країн. Незабаром очікується, що британська столиця прийме понад 20 мільйонів гостей, а до 2025 року ця кількість може перевищити 25 мільйонів.

Міжнародний діловий туризм виступає важливим джерелом валютних надходжень і має значний вплив на стан платіжних балансів, навіть у високорозвинених країнах. Доходи від міжнародного туризму, зокрема від міжнародного обміну діловими туристичними послугами, є значною складовою частиною доходів від експорту товарів і послуг у численних країнах.

За рейтингом журналу CEOWORLD на 2020 рік Нью-Йорк був визнаний найкращим у світі місцем для проведення ділових зустрічей. Париж посів друге місце у цьому списку, за ним слідує Лондон (на третьому місці), Токіо (четверте місце) та Сінгапур (п'яте місце) (табл. 2).

Таблиця 2

РЕЙТИНГ НАЙКРАЩИХ НАПРЯМКІВ У СВІТІ ДЛЯ ДІЛОВИХ ПОЇЗДОК

Місце	Місто призначення	Країна	Бал	Рейтинг
1	Нью-Йорк	Сполучені Штати	69,27	AAA
2	Париж	Франція	66,19	AAA
3	Лондон	Сполучене Королівство	65,47	AAA
4	Токіо	Японія	65,06	AAA
5	Сінгапур	Сінгапур	64,54	AA+
6	Рим	Італія	64,29	AA+
7	Гаваї	Сполучені Штати	63,87	AA+
8	Гонконг	Гонконг	63,78	AA+
9	Пхукет	Таїланд	62,94	AA+
10	Вашингтон	Сполучені Штати	62,26	AA+
11	Амстердам	Нідерланди	61,36	AA
12	Пекін	Китай	61,35	AA
13	Лас Вегас	Сполучені Штати	61,33	AA
14	Дубай	Об'єднані Арабські Емірати	61,07	AA
15	Бангкок	Таїланд	60,21	AA
16	Гоа	Індія	60,19	AA
17	Балі	Індонезія	60,14	AA
18	Лос-Анджелес	Сполучені Штати	59,91	AA-
19	Сеул	Південна Корея	59,88	AA-
20	Афіни	Греція	59,58	AA-

Джерело: [11]

Протягом багатьох років туризм неодмінно проявляв свою стійкість і здатність не лише відновлюватися після економічних криз, а й сприяти ширшому економічному та соціальному відродженню.

За останнє десятиліття індустрія туризму стала однією з найважливіших галузей у світовому масштабі. Туризм залишається значним джерелом доходів національних економік багатьох країн світу (табл. 3).

Таблиця 3

ЗАГАЛЬНИЙ ВНЕСОК ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ У ВВП КРАЇН, У 2023 РОЦІ

Країна	Внесок туристичної індустрії у ВВП у 2023 році (млрд. дол. США)	Зміна порівняно з 2022 роком (%)
США	1271.2	+5 %
Китай	814.3	+8 %
Німеччина	251.0	+10 %
Японія	206.3	+12 %
Італія	179.0	+15 %
Франція	177.9	+12 %
Іспанія	113.1	+18 %
Велика Британія	157.5	+10 %
Канада	88.0	+15 %
Австралія	76.5	+20 %
Нідерланди	59.3	+12 %
Туреччина	76.3	+15 %
Саудівська Аравія	51.5	+25 %
Південна Корея	48.8	+10 %
Швейцарія	44.5	+8 %
Мексика	168.8	+12 %
Бразилія	103.5	+10 %
Індія	178.0	+18 %
Єгипет	35.2	+20 %

Джерело: [9; 12; 13]

Пандемія COVID-19 мала глибокий вплив на туристичну індустрію, проте вже у 2023 році спостерігалось поступове відновлення цього сектора. На основі останніх даних, можна зробити декілька ключових висновків щодо сучасного стану галузі. Туристична галузь демонструє значне зростання у більшості країн порівняно з попередніми роками. Це свідчить про те, що багато держав змогли подолати наслідки пандемії та поступово повернутись до докризових рівнів внеску туризму у ВВП. Водночас, темпи відновлення залишаються нерівномірними. Деякі країни відновлюються швидше, ніж інші, що обумовлено низкою факторів, зокрема рівнем вакцинації, популярністю туристичних напрямків та загальним станом економіки. Країни Азії, такі як Китай, Японія та Індія,

показують одні з найвищих темпів відновлення завдяки масштабам внутрішніх ринків і ефективній стратегії подолання наслідків пандемії. Ці країни змогли швидко адаптуватися до нових умов, що сприяло зростанню туризму. Європейські країни, які традиційно приваблюють значні потоки туристів, також демонструють стійке відновлення. Це пояснюється високою популярністю європейських культурних і природних пам'яток, а також стабільністю інфраструктури.

Розглянемо ключові показники міжнародного туризму у 2019–2023 роках, що відображають вплив пандемії COVID-19 на туристичну індустрію та її подальше відновлення (табл. 4).

Таблиця 4

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА ПЕРІОД 2019–2023 РОКИ

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Міжнародні туристичні прибуття, млн осіб	1 500	400	570	930	1 320
Експортні доходи від туризму, трлн дол США	1.7	0.5	0.7	1.1	1.4
Прямий ВВП туризму (TDGDP), трлн дол США	3.5	1.6	—	—	3.3

Джерело: [9; 13]

Пандемія COVID-19 суттєво скоротила міжнародні туристичні прибуття (приблизно на 73 %) і експортні доходи від туризму. Більшість країн закрили кордони або запровадили жорсткі обмеження на подорожі, що призвело до катастрофічного зниження туристичної активності.

Ринок поступово відновлювався, зростаючи щороку на 30–50 %, досягнувши 88 % рівня 2019 року в 2023 році.

Висновки. Глобалізаційні процеси, що посилюють взаємозв'язки між країнами та культурами, створюють сприятливі умови для розвитку туризму як міжгалузевої індустрії, що охоплює різноманітні сфери економіки та суспільства. Туризм, відображаючи глобальну інтеграцію, водночас сприяє зближенню культур, розвитку економічних відносин і міжкультурного обміну.

Аналіз підходів до визначення меж і складових туристичної індустрії свідчить про її складність та багатовимірність. Туристична галузь виступає як інтегрований міжгалузевий комплекс (кластер), що взаємодіє з іншими секторами економіки, використовуючи їхні досягнення для свого розвитку. Водночас, туризм стає важливим каталізатором соціально-економічних процесів, що сприяє активізації економічної діяльності, створенню робочих місць та залученню інвестицій.

Таким чином, туризм відіграє важливу роль у сучасній економіці, поєднуючи у собі економічну, культурну та соціальну функції. Його розвиток залежить від тісної співпраці між різними галузями, що забезпечує комплексний підхід до задоволення потреб туристів та ефективного функціонування галузі.

Сучасна туристична індустрія переживає швидке відновлення після глобальної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, хоча вплив соціальних, політичних та економічних факторів залишається значним. Незважаючи на суттєве падіння під час пандемії, починаючи з 2021 року, спостерігається постійне зростання туристичних прибуттів, доходів та внеску туризму у світову економіку.

До 2022 року міжнародні туристичні поїздки зросли майже вдвічі у порівнянні з попереднім роком, хоча ще не досягли рівня, що був до пандемії. Найбільше відновлення спостерігалось на Близькому Сході та в Європі, де міжнародний туризм досяг 83 % і 80 % рівня 2019 року відповідно. Інші регіони, такі як Азія та Тихоокеанський регіон, відставали через тривалі обмеження.

Згідно з прогнозами, у 2024 році туризм продовжить відновлюватися, наближаючись до показників 2019 року, зокрема в Європі та на Близькому Сході, де відновлення йде найактивніше. Також особливу роль у цьому процесі відіграє внутрішній туризм у великих країнах, таких як Китай та Індія.

Індустрія туризму залишається важливим джерелом економічного розвитку для багатьох країн, приносячи значні валютні надходження та підтримуючи зайнятість у різних секторах економіки.

Література

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 року №324/95-ВР / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 23.10.2024).
2. Клейменов А. М., Сергєєв Б. І. Інноваційні процеси у розвитку туризму. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. Т. 2. № 52. С. 62–66.
3. Інноваційні види туризму. URL: <http://www.investplan.com.ua/pdf/42022/10.pdf> (дата звернення 23.10.2024).
4. Драпушко Р. Індустрія туризму: міжнародний та вітчизняний досвід. *Вісник Інституту розвитку дитини. Серія «Філософія, педагогіка, психологія»*. 2014. Вип. 35. С. 31–36.
5. Білотіл О. М. Механізми державного управління в туристичній індустрії на прикладі Причорноморського регіону України: дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління». Харків, 2016. 236 с.
6. Коваль П. Ф., Алєшугіна Н. О., Андрєєва Г. П. Розвиток розважального сектору туризму як засіб зміцнення туристичного потенціалу України. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 6. С. 78–83.
7. Любіцева О. О., Бабарицька В. К. Туризмознавство: вступ до фаху: підручник. К.: Київський університет, 2008. 450 с.
8. COVID-19 and tourism statistics. The World Tourism Organization (UNWTO). URL: https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa_vol3.pdf (дата звернення 23.10.2024).
9. Tourism Set to Return to Pre-Pandemic Levels in Some Regions in 2023. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023> (дата звернення 23.10.2024).

10. Mastercard Global Destination Cities Index, 2022. <https://www.mastercardservices.com/en/reports-insights/economics-institute/travel-trends-2022> (дата звернення 23.10.2024).
11. Райан Міллер. Найкращі напрямки світу для ділових мандрівників, 2020 р. Ділова подорож. 15 листопада 2020 р. *Журнал CEOWORLD*. URL: <http://ceoworld.biz> (дата звернення 23.10.2024).
12. World Travel & Tourism Council. URL: <https://www.wttc.org>.
13. UNWTO and COVID-19. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19> (дата звернення 23.10.2024).

References

1. Закон України «Pro turizm» [«On Tourism»]. Vid 15.09.1995 roku No. 324/95-VR. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (accessed October 23, 2024) [in Ukrainian].
2. Kleimenov, A. M., and B. I. Sergieiev. «Innovatsiini protsesy u rozvytku turizmu [The Innovative Processes in the Development of Tourism].» *Kultura narodiv Prychornomor'ia* 2, no. 52 (2004): 62–66 [in Ukrainian].
3. *Innovatsiini vydy turizmu*. http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2022/10.pdf (accessed October 23, 2024).
4. Drapushko, R. «Industriia turizmu: mizhnarodnyi ta vitchyzniani dosvid» [«The Tourism Industry: International and Domestic Experience»]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriia «Filosofia, pedahohika, psykholohiya»*, no. 35 (2014): 31–36 [in Ukrainian].
5. Bilotil, O. M. *Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia v turystychniy industrii na prykladi Prychornomorskoho rehionu Ukraine* [Mechanisms of Public Administration in the Tourism Industry: The Case of the Black Sea Region of Ukraine]. PhD diss., Kharkiv, 2016 [in Ukrainian].
6. Koval, P. F., N. O. Aleshuhina, and H. P. Andrieieva. «Rozvytok rozvazhalnoho sektoru turindustrii yak zasib zmitsnennia turystychnoho potentsialu Ukrainy» [«The Development of the Entertainment Sector in the Tourism Industry as a Means of Strengthening Ukraine's Tourism Potential»]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 6 (2010): 78–83 [in Ukrainian].
7. Liubitseva, O. O., and V. K. Babarytska. *Turyzmoznavstvo: vstup do fahu* [Tourism Studies: Introduction to the Profession]. Kyiv: Kyivskyi Universytet, 2008 [in Ukrainian].
8. «COVID-19 and Tourism Statistics.» The World Tourism Organization (UNWTO). https://unstats.un.org/unsd/ccsa/documents/covid19-report-ccsa_vol3.pdf (accessed October 23, 2024).
9. «Tourism Set to Return to Pre-Pandemic Levels in Some Regions in 2023.» UNWTO. <https://www.unwto.org/news/tourism-set-to-return-to-pre-pandemic-levels-in-some-regions-in-2023> (accessed October 23, 2024).
10. Mastercard Global Destination Cities Index, 2022. <https://www.mastercardservices.com/en/reports-insights/economics-institute/travel-trends-2022> (accessed October 23, 2024).
11. Miller, Ryan. «Naikrashchi napriamky svitu dlia dilovykh mandrivnykiv, 2020 r.» *Dilova podorozh. CEOWORLD Magazine*. November 15, 2020. <http://ceoworld.biz> (accessed October 23, 2024).
12. *World Travel & Tourism Council*. <https://www.wttc.org> (accessed October 23, 2024).
13. «UNWTO and COVID-19.» UNWTO. <https://www.unwto.org/international-tourism-and-covid-19> (accessed October 23, 2024).

**DEVELOPMENT OF THE GLOBAL TOURISM INDUSTRY:
QUALITATIVE ASSESSMENT AND GLOBAL TRENDS****Volodymyr Mazur**

PhD (econ.), associate professor,
professor at the Department of International
Tourism and Hotel Business,
West Ukrainian National University, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2980-7954>

Oksana Halko

PhD Student,
Department of International Tourism and Hotel
Business,
West Ukrainian National University, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1962-8119>

Abstract. The article presents an analysis of the qualitative development of the tourism industry, considering that tourism has become one of the most prominent manifestations of globalization processes, contributing to the formation and strengthening of global social, political, and economic networks, transforming the world into a «single social space.» The opinions of scholars are reviewed, proposing a differentiation of the concept of «tourism» depending on the subject of research, distinguishing between a narrow and broad understanding of the term. The authors define the tourism sector as an organizational system represented by a cluster, identifying key elements that form tourism clusters in providing services. The article also analyzes the experience of European researchers regarding the classification of components of the tourism industry and the interrelationship between the concepts of «tourism industry» and «hospitality industry,» citing the positions of specific authors. The study of various approaches by domestic and foreign scholars to the essence of the tourism industry has provided more profound insights into its structure and helped form the authors' understanding of its components. Additionally, the article examines the most popular tourist destinations in the world and ranks the best locations for business trips. It is proven that over the past decade, the tourism industry has become one of the most critical sectors globally, as evidenced by the dynamic development of tourism services between 2019 and 2023. Over the years, tourism has demonstrated resilience and the ability to recover from economic crises and has contributed to broad economic and social revival.

Keywords: tourism; globalization; culture; industry; cluster; economic development; tourist products.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2024